

SZEMÉLYISÉGTÍPUSOK

A személyiségalakulás lényeges tényezőinek vagy a személyiségnek definiálásában nem minden pszichológus ért egyet. Valamennyi tudományos személyiségelmélet megegyezik azonban abban, hogy a személyiség körülhatárolt egység, mely minden más személyiségtől különbözik. Ennek ellenére különböző tudományágak képviselői már hosszú idővel ezelőtt megállapították, hogy egyes emberek, illetve embercsoportok - főbb személyiségjegyeik alapján - hasonlítanak egymásra, és így néhány feltételezett csomópont valamelyike köré tömörülve, egy adott típus reprezentánsai. A személyiségtípusok kérdésével ma a pszichológia egyik ága, a tipustan (tipológia) foglalkozik.

A legelső tipológiai rendszert Hippokratész görög orvos alkotta meg mintegy 2400 évvel ezelőtt. **Hippokratész** alapvető szempontja a típusok felállításánál, illetve a személyiségek osztályozásánál a vérmérséklet, görög szóval: temperamentum volt. Elmélete szerint az emberi test négyféle nedvből tevődik össze: a vérből (sanguis), a sárga epéből (chole), a fekete epéből (melaina chole) és a nyálkából (phlegma). Attól függően, hogy a személyiség felépítésében a négy nedv közül melyik a domináns, négyfélé - szangvinikus, melankolikus, kolerikus és flegmatikus - vérmérsékleti típust írt le. „A temperamentum az egyén pszichikus tevékenységének dinamikus karakterisztikája”, amelynek két jellemző vonása a fogékonyság és az impulzivitás. A fogékonyság „... a benyomást követő emocionális reakció erejében, gyorsaságában és szilárdságában nyilvánul meg”, míg az impulzivitás a benyomás mozgásos lereagálására irányuló ösztönzések erejét és sebességét fejezi ki. Ennek alapján Hippokratész vérmérsékleti típusait a következőképpen jellemezhetjük:

Szangvinikus típus. Gyenge fogékonyság, de nagyfokú impulzivitás. (Lobbanékony, érzelmei gyorsan keletkeznek, a viselkedésre intenzíven hatnak, de nem tartósak.)

Kolerikus típus. Erős fogékonyság és nagyfokú impulzivitás. (Érzelmei erősek és tartósak, a személyiséget cselekvésre ösztönzik.)

Melankolikus típus. Erős fogékonyság, de kisfokú impulzivitás. (Lassan keletkező, de erős érzelmek, a cselekvésre azonban nincsenek ösztönző hatással.)

Flegmatikus típus. Gyenge fogékonyság és kisfokú impulzivitás. (Érzelmei lassan keletkeznek, nem túl erősek, a viselkedést nem befolyásolják.)

Kretschmer rendszerének megalkotásában a testalkat és az elmebetegségek összefüggéséből indult ki. Összehasonlító vizsgálatai alapján megállapította, hogy az emberek a legtöbb esetben három fő testalkati típus valamelyikébe sorolhatóak:

Aszténiás (leptoszom) alkat. Jellemzői: sovány, nyúlánk test, a bordák előredomborodnak, a mellkas lapos, hosszú. A kezek keskenyek, finomak, a bőr vékony, fakó, a koponya hosszúkas, keskeny vagy rövid és alacsony. A haj általában sűrű, a szemöldök dús.

Piknikus alkat. Széles irányú testfejlődés jellemzi. Közepes, zömök test, széles arc, rövid nyak és végtagok. Gyakori a hízásra, kopaszodásra való hajlam.

Atlétikus alkat. Jellemzői: erős izomzat és csontváz. Vastag bőr, fejlett orr, áll, kezek.

A továbbiakban Kretschmer leírta az elmebetegségek három fő formáját (szkizofrénia, cirkuláris pszichózis, epilepszia), és kimutatta, hogy a testalkat típusa és az elmebetegség formája között szoros összefüggés van: a szkizofrén elmebeteg az esetek többségében leptoszom alkatú, a cirkuláris pszichotikus (felhangolt és nyomott fázisok állandó váltakozása) piknikus, az epilepsziás pedig atlétikus. Miután Kretschmer nézete szerint az egyes elmebetegségekre jellemző lelki sajátosságok bizonyos mennyiségű határokon belül az egészséges emberekben is megtalálhatóak, a vérmérsékletnek - a test alkatától függően - három típusa írható le:

Aszténiás alkat - szkizotim temperamentum.

Piknikus alkat - ciklotim temperamentum.

Atlétikus alkat - viszkózus temperamentum.